

દરેક જૈનને હૃદયીપર્યંત ઉપયોગી.

શ્રાવકની આલોચણા.

આત્મ વિશુદ્ધ કરવા બાણી, છે સામ્ય આ શુદ્ધ;
શાણાં શ્રાવક-શ્રાવિકાં, વાપરજો ધરિ બુદ્ધ.

રચી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

ભોતીલાલ મનઃસુખરામ શાહ.

‘ યુ. શબ્દાર્થ કોષ, ’ ‘ સદુપદેશમાળા, ’ ‘ પ્રાણીહિંસા
નિષેધક ’ અને ‘ જારત્રત ’ વિ. નો કર્તા તથા
‘ જૈનહિતેચ્છુ ’ નો માછ અધિયોગી.

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન.)

આવૃત્તિ ત્રીજી-પ્રત ૧૦૦૦

શ્રી ભારતચન્દ્ર પ્રિન્ટિંગ વર્ક્સમાં
શાહ વાડીલાલ ભોતીલાલે છાપી.

ઈ. સ. ૧૯૧૧

મૂલ્ય:-કાચું પુઠું ૦-૨-૦; છોટું પુઠું ૦-૪-૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

ગિરજાતી કાર્યાલય ખાતે ભરૂચ

અનુક્રમાંક ૩૫૧૫

વર્ષિક

પુસ્તકનું નામ શ્રી ૧૫૩૦૦ સુવર્ણ

વિષય પૃ ૩૪ ૮૬૬૫

દરેક જૈનને જીવગીર્ધન ઉપયોગી.

શ્રાવકની આલોચના.

આત્મ વિશુદ્ધ કરવા ભણી, છે સાચા આ શુદ્ધ.
શાળાં શ્રાવક શ્રાવિકા. વાપરશે ધરિ ખુદ.

રચી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

મોતીલાલ મનઃસુખરામ શાહ.

‘ ગુ. શબ્દાર્થ કોષ, ’ ‘ સદુપદેશમાળા. ’ ‘ પ્રાણીહિંસા

નિબંધક ’ અને ‘ બારવ્રત ’ વિ. નો કર્તા તથા

‘ જૈનહિતેચ્છુ ’ નો માજી અધિપતિ.

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન.)

આવૃત્તિ ત્રીજી-પ્રત ૧૦૦૦

શ્રી ભારતખન્ડુ પ્રિન્ટિંગ વર્ક્સમાં
શાહ વાહીલાલ મોતીલાલે છાપી.

ઈ. સ. ૧૯૧૧

મૂલ્ય:-કાચું પુઠું ૦-૨-૦; છોટું પુઠું ૦-૪-૦

જૈન ધર્મ કોનો છે ?

૫૩૧ : ૪૧૯૫

છન તણો જે ધર્મ અનુપમ, કોનો છે તે કહીએછ ;
આર્યક્ષેત્રે આર્ય વસેલા, તેનો છે એમ કહીએ ?

ના, નહીં તેનોછ. (૧)

ના, નહીં તેનો—ના, નહીં તેનો, ત્યારે કોનો કહીએછ ?
હિંદુ, પારસી, મુસલમાનો, અંગ્રેજોનો કહીએ ?

ના, નહીં તેનોછ. (૨)

ના, નહીં તેનો—ના, નહીં તેનો, ત્યારે કોનો કહીએછ ?
બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રી, વૈશ્ય, શૂદ્રો, તેનો છે એમ કહીએ ?

ના, નહીં તેનોછ. (૩)

ના, નહીં તેનો—ના, નહીં તેનો, ત્યારે કોનો કહીએછ ?
ફકીર, સન્યાસી, જોગી, જતિઓ, તેનો છે એમ કહીએ ?

ના, નહીં તેનોછ. (૪)

ના નહીં તેનો—ના, નહીં તેનો, ત્યારે કોનો કહીએછ ?
શ્રાવક નામ ધરી શીર ફરતા, તેનો છે એમ કહીએ ?

ના નહીં તેનોછ. (૫)

ના, નહીં તેનો—ના, નહીં તેનો, ત્યારે કોનો કહીએછ ?
રામદેવને છતે એનો, ધર્મ જૈન જ કહીએ—

હા, એ તેનોછ. (૬)

હા, એ તેનો,—હા, એ તેનો, નહીં ખીલનો કહીએછ ;
સ્વાહવાદ શૈક્ષીને સમજ, 'મોતી' મોક્ષને કહીએ—

હા, એ તેનોછ. (૭)



પ્રસ્તાવના.



ભ

ગવાન શ્રી મહાવીર દેવે મોક્ષ પામવાના સાગારી અને અણાગારી એવા એ ધર્મ બતાવ્યા છે. તેમાં અણાગારી (આગાર વગરનો) ધર્મ સાધુનો છે, જેમાં “ પાંચ મહાવ્રત ” પાળવાનાં હોય છે; અને સાગારી (આગારવાળો) ધર્મ શ્રાવકનો છે, જેમાં “આર વ્રત” પાળવાનાં હોય છે.

સુર શ્રાવક--શ્રાવિકાઓએ સાગારી ધર્મ રિવકારેલો હોવાથી આર વ્રત તથા નિયમ પરચખાણાદિમાં લાગેલા દોષોની તથા કરેલાં પાપ કર્મોની આલોચણા કરવી તથા કોઈ માણસથી વૈર વિરોધ થયાં હોય તેની નમ્રતાપૂર્વક ક્ષમા માગવી તેમજ પૂર્વનાં પાપકર્મોની તથા વ્રત પરચખાણાદિમાં લાગેલા દોષોની અને આપણો જીવ, પૂર્વ કરેલા અનંત બવના કુટુંબ સંબંધ, દેહ સંબંધ, પરિગ્રહ સંબંધ વેસિરાવ્યા વિના આવ્યો છે તેની *આલોચણા કરવી એ આપણું મુખ્ય કર્તવ્ય છે.

+ લાગેલા દોષોથી નિર્દોષ થવા પશ્ચાત્તાપ સાથે પ્રયત્ન કરવો તેનું નામ આલોચણા અથવા આલોચના.

આ નાના પુસ્તકમાં સદરહુ આખતપર વિસ્તારપૂર્વક લખ્યા-
માં આવ્યું છે; માટે આ પુસ્તક દર વર્ષે સંવત્સરીના દિવસે સાધુજી
પાસે વંચાવી અગર પોતે વાંચી લાગેલા દોષોનું પ્રાયશ્ચિત લેવું
જોઈએ અને મૃત્યુ સમયે સાધુજી પાસે અગર તેમની ગેરહાજરીમાં
વડેરા શ્રાવક પાસે વંચાવી પોતાનો સર્વ પરિશ્રમ, કુટુંબ, ચાર
પ્રકારનો આહાર અને પોતાની કાયા ઉપરથી મોહ ઉતારી તેઓને
વોસિરાવવાં (તજવાં) જોઈએ તથા તેમાં લખ્યા પ્રમાણે પચ્ચખાણુ
કરવાં જોઈએ, જેથી આત્મા વિશુદ્ધ અને સમ્યક્માર્ગનો આરાધક
થઈ સંસાર સમુદ્ર સહેલાઈથી અને વહેલો તરી પાર પામશે એમ
શાસ્ત્રવચન છે.

આ પ્રમાણે નહિ કરનાર મનુષ્ય વિરાધીક થઈ મિથ્યાત્વ દૃષ્ટિસિદ્ધિ
મૃત્યુ પામશે તો અનંત સંસાર પરિશ્રમણુ કરશે; દરેક શ્રાવક તથા
શ્રાવિકાએ મૃત્યુ સમયે અવસ્ય આ પુસ્તક વંચાવી સાંભળી વ્રત
પચ્ચખાણુ કરી આરાધિક થવું જોઈએ.

આ પુસ્તક દરેક શ્રાવક-શ્રાવિકાને જીવંતપર્યંત ઘણું જ
ઉપયોગી જાણી તેની બીજી આવૃત્તિ પ્રથમાવૃત્તિથી તદ્દન જુદી
અને સરળ ધર્મારતમાં ઘણા સુધારા વધારા સાથે રચાને મારવાડ,
મેવાડ અને પંજાબના શ્રાવક બાઈઓને ઉપયોગી થવા સાર આજ
બોધ લિપિમાં છપાવી હતી. ત્યારબાદ આ ત્રીજી આવૃત્તિ બાળબોધ
લિપિ નહિ જાણનારના ઉપયોગ સાર ગુજરાતી લિપિમાં છપાવી છે.
આ આવૃત્તિમાં ઘણો સુધારોવધારો કરવા છતાં તથા કાગળ સારા
વાપરવા છતાં પણ તેની કીંમત પ્રથમાવૃત્તિ જેટલી જ રાખી છે.

સારંગપુર-તળિયાની પોળ,
અમદાવાદ.

} મો. મ. શાહ.



શ્રાવકની આલોચના.

પ્રવેશિકા.

॥ શ્રી વીતરાણાય નમઃ ॥

સુશ્રાવક-શ્રાવિકાનાં સઘળાં પાતિક ટાળવા અર્થે જ્ઞાન,* દર્શન, ચારિત્ર અને તપમાં અતિચારાદિ દોષ લાગવે કરી કોઈ મૂળગુણ-ઉત્તરગુણની વિરાધના થઇ હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સામે, ગુરૂની સામે, આત્માની સામે આલોપુંછુ:—

પ્રથમ પાંચ પદ નવકાર (નમસ્કાર) મંત્રનાં કહેવાં:—

નમો અરિહંતાણં, નમો સિદ્ધાણં, નમો આયરિયાણં,

નમો ઉવશ્મયાણં, નમો લોણ સઘ્વ સાહુણં ॥

* જ્ઞાન એટલે સત્તજ્ઞાન, દર્શન એટલે (દેવ, ગુરૂ અને ધર્મ-ને યથાર્થ દેખવાં તે) સમક્ષિત; ચારિત્ર એટલે આર વ્રત; તપ એટલે સંલેખણા.

પછી ચત્તારિમંગલં કહી નીચે મુજબ “ આત્મ-
ચિંતન” અને પૂર્વભવે લાગેલાં પાપ-દોષોનું આલોચણ કરવું:--

હે આત્મન! તેં અનાદિકાળથી સંસારમાં નૃત્યધારની
પેરે અનેક રૂપ ધારણ કરી સ્વચ્છંદે પ્રવર્તતાં અનંત કોટાન-
કોટી ભવ કર્યાં પણ જન્મ, જરા, મરણરૂપ મહા વેદના-
દુઃખનો પાર આવ્યો નહિ. વળી ત્રસ-સ્થાવર મધ્યે સ્ત્રી-
પુરૂષ-નપુંસકપણે, સઘન-નિર્ઘનપણે, ઉંચ-નીચપણે,
સૌભાગી-દુર્ભાગીપણે, પશુ-પંખીપણે, સુરૂપવંત-કુરૂપવંતપણે,
રંક-રાજાપણે, દેવ--દેવીપણે, નારકી-નીગોદપણે અવતાર ધા-
રણ કરી સઘળા જીવ સાથે માતા--પિતાપણે, ભાઈ--બેનપણે,
પતિ-પત્નિપણે, પુત્ર--પુત્રીપણે અનંતવાર સગપણ નિપ-
જાવ્યાં; અને એ મારો શત્રુ, એ મારો મિત્ર, એમ મમત્વ-
ભાવે ચૈદ રાજલોકનાં સ્થાનક અનંત પુદ્ગળ પરાવર્તને
પરિભ્રમણ કરી સ્પર્શ્યા, પણ “સમકિત” વિના કાંઈ ગરજ
સરી નહિ. હમણાં તને પૂર્વભવના પુન્યોદયે અને શ્રી
ગુરૂદેવની કૃપાવડે શ્રી “ જિનેંદ્રનો ધર્મ ” મળેલો છે તેથી
પ્રમાદ, ગાફલપણું છોડી તું તારું આત્મસાર્થક કર; કારણ
કે એ વીતરાગના ધર્મની “ શ્રદ્ધા ”, “ પરપણા ” અને
“ સ્પર્શના ” ની જોગવાઈ કરી મળવી હુલ્લ છે.

આ સંસારી સંબંધ ધરાવનારાં પતિ-પત્નિ, પુત્ર-

પુત્રી, માતા-પિતાદિ સગાં તથા મિત્ર અને નોકર ચાકર વગેરે, જ્યારે તને મસ્તકાદિકની પીડા, જ્વર, સૂળાદિક રોગ ઉપજશે ત્યારે તે રોગોથી છોડાવવા મુદ્દલ સમર્થ નથી તથા મરણ આવ્યે તારૂં કોઈ શરણ્ય નથી. એવો માયાકલ્પિત સંબંધ જાણી તેના પર મૂછાંભાવ ન રાખવો. વળી ક્ષેત્ર, વાડી, ઘર, હવેલી, સોનું, રૂપું, હીરા, માણેક, મોતી, ધન, ધાન્ય વગેરે પરિગ્રહ પણ તને મરણથી બચાવવા સમર્થ નથી માટે તેના પર પણ મૂછાંભાવ (તિવ ઇચ્છા) ન રાખવો.

* *

ઉપર કહેલો પરિગ્રહ કે જે હજારો ને ભારે, સચિત્ત ને અચિત્ત, અલ્પ મૂલ્યવાળો ને અતિમૂલ્યવાળો, સૂક્ષ્મ ને બાહર તે સર્વ એવો છે કે:—મહાદુઃખાત્રી, મહા અનર્થ-કારી, મહા પાપનું મૂળ, દુર્ગતિનો વધારનાર, કામ-ક્રોધ-માન-માયા-લોભ કષાયનો સ્વામી, મોહ-મચ્છર-રાગ-દ્વેષનું મૂળ, દસવિધિ યાત્રધર્મરૂપ કલ્પવૃક્ષનો દાવાનળ, ન્યાય-ક્ષમા-સંતોષનો નસાડનાર, બોધબીજ સમાકેતનો ફેડનાર, સંયમ-સંવર-પ્રહ્લયર્થની ઘાતનો કરનાર, જન્મ-જરા-મરણના ભયનો દેનાર, મોક્ષ માર્ગના વિપ્લવો કરનાર, કડવાં કર્મવિષાક ફળનો દેનાર, અંત સંસારનો વધારનાર, મહાપાપી, પાંચ ઈંદ્રિયોના તેરીશ વિષય રૂપ વૈરીને પોષનાર, ચિંતા-શોકરૂપી સાગરનો વધારનાર, તૃષ્ણા-વિષવેલનો

સીંચનાર, કૂડ કપટનો ભંડાર, વધ-બંધ-કેવેલનું ઘર, યોગતિ
કર્મ બંધનો મદાર, આત્માને આ લોકના વિષે એના જેવો
બીજો કોઇ મોહપાસ પ્રતિબંધક નથી, પાંચ આશ્રવનું ઘર,
અશાતા-ભયનો દેનાર, અશાશ્વત, અત્રાણુ, અશરણ્ય ઇત્યાદિ
દુઃખનો કારણીક જાણી તેની વાંચછા છાંડવી.

*
*
*

આ ઉદારિક શરીર મળમૂલનું ભાજન, ચામડીથી
વીંટેલા હાડકાનું પીંજર, ફૂટેલા હાંઘા સરખું, અશુચી
અને દુઃખનું સ્થાનક, જુના--કોહેલા વસ્ત્ર સરખું, કમિયાદિક
જીવની કોથળી, વાત, પિત્ત, કફ, પ્રલેપ્ત અને સેંકડો રો-
ગોથી ભરેલું જાણી તેના ઉપરથી મોહ ઉતારી જે મહા-
પુરુષ નિર્મળ પંચ મહાવ્રત ધારણ કરે તેને ધન્ય છે! તથા
મૂળગુણ* ઉત્તરગુણ ધારી શ્રાવક-જેઓ શિયળવંત, સત્ય-
વાદી, ન્યાયવંત, નીતિવંત, ક્ષમાવંત, ધૈર્યવંત, પાપભીરૂ,**
લજ્જાવંત, શીતળવાળી વદનાર, ગુણગ્રાહી, પરદુઃખભંજન,
દાતા, પુન્યાત્મા, વિનિત કલ્યાણ બુદ્ધિ-ઉપકાર બુદ્ધિવાળા,
દીપક સમાન, ગંભીર, નમણા, ખમણા, સરલ સ્વભાવવંત,
વાતસલ્યકારી તથા ચતુર્વિધ સંઘની સેવા કરનાર એવા શ્રાવક-
ને ધન્ય છે !

*. પહેલેથી પાંચ સૂત્રીનાં વ્રત 'મૂળગુણ' અને તે પછીનાં સાત
વ્રત 'ઉત્તરગુણ' ** પાપથી બાકલુ.

* * *

હું અભાગી, દુષ્ટ, બળબુદ્ધિનો ધણી, નીચ, છીદ્રગ્રાહી,
 અવગુણગ્રાહી, હડીલો, વ્યસની, અધ્યપબુદ્ધિવંત, નિર્દય,
 આશાગુલામ, વિષય લિખારી, ગુણનો દ્રેષી, અવગુણનો પ્રેમી,
 સ્વાર્થી, નિર્લજ્જ, ગુણચોર, વિશ્વાસઘાતી, સ્વામી દ્રોહી,
 પાપી, આત્મઘાતી, કલેશી, મમત્વી, અવગુણનો ભંડાર,
 સ્વછંદવિહારી, જન્મોજન્મ આત્મકાર્ય તીણસાડી અવળે માર્ગે
 ચાલ્યો. આજ પરમ શુભ શ્રી વીતરાગનો ધર્મ પાની સકળ
 સંબંધ જૂઠો અને અસ્થિર જાણી, પાપથી પાછાં પગલાં
 ભરી, આત્માને વિશુદ્ધ કરવા સાડ સંભારી સંભારી, વિચારી
 વિચારી, ધારી ધારી, સર્વ દોષ નિવારણ:—

મારા જીવે પૂર્વે ખાટકી, ચીડીમાર, મચ્છીમાર, ધીવર,
 કોળી, ભીલ એ અનાય લવના વિષે જીવહિંસા કરી-કરાવી
 હોય; કાજ-મુદ્દાનાં લવે મંત્ર પઢયા હોય, જીવ માર્યા
 હોય; કાટવાળના લવે બંધીવાનને બંધીખાને નાખ્યા હોય,
 ભૂખે માર્યા હોય, શૂળીએ ચઢાવ્યા હોય; પરમાધામીના
 લવે નારકીને માર માર્યા હોય; કુંભારના લવે નીલા પકા-
 વ્યા હોય; ધાંચીના લવે તલ-એરંડાદિ પીણ્યા હોય; હાળી
 (ખેડૂત)ના લવે હળ ખેડ્યાં હોય, પૃથ્વી ખોદી હોય,
 બળદને ભૂખે માર્યા હોય, સૂડેણ-નિંદણ કરાવ્યાં હોય,
 શેલડીના વાઢ પીલાવ્યા હોય, કપાસ લોઢાવ્યા હોય;

માળીના લવે રોપ રોપાવ્યા હોય, ફૂલ તોડ્યાં હોય; રંગારાના લવે રંગણપાસ, અગ્નિ આરંભ કીધા હોય; ધાતુની ખાણ ખોદાવી હોય, ધાતુવાદી (ધાતુ મારનાર) ના કસળ કર્યા હોય; હિંસક જીવ જેવા કે--સકરા, સમળી, વાઘ, ચિત્તા, શ્વાન, મંજર, સર્પ, ગરોળી ઇત્યાદિના લવના ત્રિષે જીવ-હિંસા કરી હોય; સાધુ-શ્રાવકનાં મત લેઇને ભાગ્યાં હોય, મૂળગુણ-ઉત્તરગુણ વિરાધ્યા હોય; ઇત્યાદિ ક્રોધે, માને, માયાએ લોભે, લાલચે, હાસ્યે, કદાચહે અને હઠ-પ્રમાદે કરી જન્મોજન્મ પાપકર્મ ઉપરાજ્યાં હોય તે સર્વ આત્માની સાખે, સિદ્ધની સાખે, ગુરૂની સાખે, મારે મિચ્છામિ દુષ્કંડં. (નિશ્ચયા મે દુષ્કૃતં—પાપ નિષ્કુળ હોજો.)

* *

હવે મારા તરણ તારણ, અધમઉધારણ લવદુઃખ ભંજન, એકાંત હિતના કરનાર, ધર્મગુરૂ-ધર્માચાર્યજીએ મને ન્યાલ કરવા મહેરબાન થઇને સુકૃત કમાણીરૂપ દોલત, શંખલ (ભાતુ) રૂપ સંવર કરણી બતાવી તેમાંથી મારી શક્તિ અને સમજણ મુજબ મેં મૂળગુણ-ઉત્તરગુણ-વૃત-પ્રવ્યખાણ-નિયમની મર્યાદા કરી છે તે પાંચ આચાર સંબંધી જે કોઇ *અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અણુચાર વગેરે દોષ લાગ્યા હોય તે આલોવું છું.

* નીમેલી વસ્તુને ગ્રહણ કરવાની ઇચ્છા કરવી તે “અત્યુક્રમ,” ગ્રહણ કરવાને ચાલવું તે “વ્યતિક્રમ,” ગ્રહણ કરવી તે “અતિચાર” અને ઉપયોગમાં લેવી તે “અણુચાર.”



શ્રી આલોચણા પ્રારંભ.



પ્રથમ સાત સૂત્ર ક્ષેત્રવિશુદ્ધિના કહેવા તેની ત્રિગતઃ—

(૧) “ભ્રમો અરિહંતાણું” આદિ પાંચ પદનવકારનાં કહેવાં, (૨) તિષ્ઠ્યુત્તોનો પાઠ કહેવો, (૩) ધરિયાવહીનો પાઠ કહેવો, (૪) તસ્મઉત્તરીનો પાઠ કહેવો, (૫) ધરિયાવહીનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો—કરાવવો, (૬) લોગરસનો પાઠ કહેવો, (૭) જનમોથ્યુણું ત્રણ કહેવાં.

ત્યાર પછી (૧) જ્ઞાનાચાર, (૨) દર્શનાચાર, (૩) ચારિત્રાચાર, (૪) તપાચાર અને (૫) વિર્યાચાર એ પાંચ આચાર સંબંધી નીચે મુજબ આલોચણા કરવી—કરાવવી.

* પહેલું નમોથ્યુણું સિદ્ધપદ પામેલા અરિહંતને કહેવુંઃ—
નમોથ્યુણું, અરિહંતાણું, ભગવંતાણુંથી “દાણું સંપત્તાણું” સૂધી કહેવું. બીજું નમોથ્યુણું વિદ્યમાન અરિહંતને કહેવુંઃ—નમોથ્યુણું, અરિહંતાણુંથી “નામધેય” સૂધી કહી પછી “દાણું સંપાવિઉં કામ્માણું, નમો જિણાણું” કહેવું. ત્રીજું નમોથ્યુણું પાતાના ધર્માચાર્યને કહેવુંઃ—“નમોથ્યુણું, મમ ધર્મઆચરિયસ્સ, મમ ધર્મ ઉવદેશીયસ્સ, જંવસંપાવિઉં કામસ્સ” એ પ્રમાણે કહેવું.

(૧) જ્ઞાનાચાર.

સૂત્ર જ્ઞાનાદિકના વિષે “જવાયંદ” આદિ અતિ-ચાર લાગ્યા હોય તે આલોપુંછું:—

(૧) આઘાં પાછાં સૂત્ર લણવાથી, (૨) ઉપયોગ રહિત સૂત્ર લણવાથી, (૩) હીણ અક્ષર લણવાથી, (૪) અધિક અક્ષર લણવાથી, (૫) પદ હીણું લણવાથી (૬) વિનયરહિત લણવાથી, (૭) યોગ* હીણપણે લણવાથી (૮), શુદ્ધ ઉચ્ચાર રહિત લણવાથી (૯) અવિનીતને સૂત્ર લણવાથી (૧૦), પ્રમાદપણે લણવાથી (૧૧), ચાર અકાળે સુત્રની સંજાય કરવાથી, (૧૨), ચાર કાળે સૂત્રની સંજાય નહિ કરવાથી (૧૩), ઉદારિકાદિક અસંજાયે સંજાય કરવાથી, (૧૪) સંજાયના વખતે સંજાય નહિ કરવાથી એ ચૌદ અતિચાર માંહેના જે કોઈ અતિચાર સેવ્યો હોય, સેવનાવ્યો હોય, સેવતાં પ્રત્યે અનુમેદો હોય, તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સામે મિથ્યામી દુષ્કર્ડ. [મિથ્યામે દુષ્કર્ત]

~~જ્ઞાનવંત~~ જ્ઞાનવંત પુરૂષના અવર્ણવાદ ખોલાણા હોય, તેઓની સાથે ખોટા વિવાદ-ઝગડા કર્યા હોય, પઉસભાવ [દ્વેષ] ધર્યો હોય, ખોટા વાંક દેતા હોય, ઉપકાર ઓળખ્યા હોય,

*. મન વચન અને કાયાના યોગ.

લણુતાં અંતરાય પાડી હોય, જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બંધાય એવાં
આચરણુ આચર્યો હોય, તથા પોતાની હઠે, કદાચહે, વં-
કાઇપણે, ઘિઠાઇપણે [ઉદ્વેગપણે], અસમજણુપણે, દુષ્ટ
બુદ્ધિએ કોઇ સિદ્ધાંત વચન ઉઠાખ્યું હોય-વીપરીતપણું
પ્રદેખ્યું હોય, ઉપહાસ્યાદિ અવહેલણા કરી હોય, ઇત્યાદિ અ-
વિનય, અશાતા, અભક્તિ થઇ હોય, મને કરી, વચને કરી,
કાયાએ કરી, જાણુપણે, અજાણુપણે, આકુટી, અણાકુટી,
દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી-ભાવથી, દેશથી, સર્વથી વિરાધના
કરી હોય, દિવસ સંબંધી, રાત્રિ સંબંધી અપરાધ કર્યા
હોય-કરાવ્યા હોય-કરતાં અનુભોધા હોય તે અનંત સિદ્ધ-
કેવળી ભગવંતની સામે મિટ્ટીમિ દુષ્કંડ.

(૨) દર્શનાચાર.

સમકિતના વિષે “ શંકાદિ ” અતિચાર લાગ્યા હોય
તે આલોચું છું:—

(૧) શ્રી જિન વચનના ગંભીર-ગહન ભાવ સાંભળીને મનમાં
સંદેહ આણ્યો હોય, (૨) અન્ય ધર્મની ઇચ્છા કરી હોય,
(૩) ધર્મકર્તવ્યના ફળનો સંદેહ આણ્યો હોય, (૪) મિથ્યાત્વમતની
પ્રશંસા કરી હોય, (૫) મિથ્યાત્વીનો પરિચય કર્યો હોય : એ

પાંચ અતિચાર માંહેનો જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી લગવંતની સાથે મિથુની દુષ્કંડ.

ધર્મનિમિત્તે આરંભ—સમારંભ કર્યા હોય, પીંપળે પાણી રેડયું હોય, દીપમાળ કરાવી હોય, બહુચરા--લવાની--ઘોઘા--આસપાળ--હનુમાન--ગોત્રજ--ક્ષેત્રપાળ વગેરેના જાગ, હવન, હોમ, વ્રત--વર્તુલાં કર્યા હોય, માન્યાં હોય; ઇત્યાદિ જે કોઈ લૌકિક મિથ્યાત્વ સેવ્યું હોય; તથા આ લોક અર્થ દેવ—ગુરુ—ધર્મની માનતા કરી હોય; દેવા--ખાવાની લાલચે આડમ પાખીના ઉપવાસ કર્યા હોય; કષ્ટ પડયે તપશ્ચા માની હોય તથા તિર્થંકરને દીવો દીવેટ માન્યાં હોય; પાસત્યા* પડવાઈનો** પરિચય કર્યો હોય; અસંયમનો ઉપદેશ દીધો હોય: એ વગેરે કોઈ લૌકિક તથા લોકોત્તર મિથ્યાત્વ લાગ્યું હોય તથા સાધુને અસાધુ જાણ્યા હોય, અસાધુને સાધુ જાણ્યા હોય, ઇત્યાદિ પચીસ પ્રકારનાં મિથ્યાત્વ માંહેનું કોઈ મિથ્યાત્વ લાગ્યું હોય તથા અનંતાનુ-બંધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભથી સમકિત જાય એવું આચરણ આચર્યું હોય, સમકિતી જીવની નિંદા--હેલણા કરી હોય; સમકિતવંત તથા ધર્મી જીવ ઉપર ઇર્ષા (ઝેર--ખાર) આણ્યાં હોય, ઇત્યાદિ સમકિતના વિષે દોષ સેવ્યા હોય, સેવરાવ્યા હોય, અનુમોદ્યા હોય, દેશથી, સર્વથી વિરોધના

* ઉત્તરગુણમાં દોષ લગાડનાર. ** મૂળગુણમાં દોષ લગાડનાર.

કરી હોય, દિવસ સંબંધી, રાત્રિ સંબંધી અપરાધ કર્યા હોય, કરાવ્યા હોય, કરતાં અનુમોદા હોય તે સર્વ અનંત સિદ્ધ--કેવળી લગવંતની સામે મિઠ્ઠીમી દુઝ્ઝડં.

(૩) ચારિત્રાચાર. (વાર વ્રત).

પહેલું વ્રત. (આણુવ્રત.)

“ શુભાઓ પાણાઈવાયં વેરમણું ” વ્રતના વિષે “બંધે--વહે ” આદિ મોટકા અતિચાર લાગ્યા હોય તે આલોપુંછું:—

(૧) કોઈ પ્રાણીને નિર્દય બુદ્ધિએ ટુંકે ને ઘાટે બંધને બાંધ્યું હોય; (૨) દ્વેષબુદ્ધિથી લાકડી આદિનો ગાઢો પ્રહાર કીધો હોય; (૩) દ્વેષબુદ્ધિથી કોઈ પ્રાણીનાં અંગોપાંગ છેદ્યાં હોય; (૪) પશુ ઉપર અતિ ભાર ભર્યો હોય; (૫) દ્વેષબુદ્ધિથી કોઈ પ્રાણીને ભાત પાણીનો અંતરાય પાડ્યો હોય; એ પાંચ અતિચાર માંહેનો જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ--કેવળી લગવંતની સામે મિઠ્ઠીમી દુઝ્ઝડં.

સળેલાં ધાન્ય, ઔષધાદિ નેયાવિના વાપર્યાં હોય; છાણાં, ઇંધણુ અણુનેયાં બાળ્યાં હોય; ચૂલા, સગડી, ખાંડ-ભિયા, ઘંટી વગેરે પુંજ્યાવિના ઉપયોગમાં લીધાં હોય; સાપ, ખજુરા, વીંછી આદિને દાબી દુઃખ દીધું હોય; ભૂ, લીખ, માંકણ, જુઆ, ઇતરડી, ગીંગોડા, આદિ જીવેને તડકે

અગર રસ્તા વચ્ચે નાખ્યા હોય; નાવણ ધોવણ કરતાં, પાણી
ભરતાં--વાપરતાં--ઉલ્લેચતાં પોરા આદિ જીવોની વિરાધના
થઈ હોય; કીડી, મ'કોડી, ઉધેઈ, ધીમેલ, કાતરા, ચૂડેલ,
પતંગીઆં, અગસિયાં, ચેળ, મામણમુંડા આદિ જીવોને
હાલતાં--ચાલતાં--કમકાજ કરતાં હણ્યા હોય તથા દુઃખ
દીધું હોય, પાંચ સ્થાવરકાયનો આરંભ--સમારંભ કરતાં હર્ષ
આણ્યો હોય; ઇત્યાદિ પહેલા વ્રત સંબંધી જે કોઈ દોષ
લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સામે
મિટ્ટીમી દુઃખડં.

ખીજી વ્રત. (આણુવ્રત.)

“ શુદ્ધાઓ મુસાવાયાઓ વેરમણ ” વ્રતના વિષે “ સદ-
સ્સા ભખાણે ” આદિ અતિચાર લાગ્યા હોય તે આલોવું છું:—

(૧) કોઈને ધ્રાસકો પડે, ઉદ્વેગ ઉપજે કે તુકશાન
થાય એવી અણુવિચારી ભાષા બોલાણી હોય; (૨) કોઈની
છાની વાત ઉઘાડી કીધી હોય; (૩) સ્ત્રી આદિના મર્મ ખુલા
કીધા હોય; (૪) ખોટો ઉપદેશ દીધો હોય; (૫) ખોટા
દસ્તાવેજ લખ્યા હોય; એ પાંચ અતિચાર માંહેનો જે કોઈ
અતિચાર લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની
સામે મિટ્ટીમી દુઃખડં.

કન્યા સંબંધી, ગાય આદિ પશુ સંબંધી, જમીન સંબંધી તથા લોભે, લાલચે, ક્રોધે, હાસ્યે, લયે, માને, માયાએ કરી જીહ્વું ખોલાણું હોય; પારકી ધાપણુ સંબંધી જીહ્વું ખોલાણું હોય; મોટકી જીહ્વું સાખ પૂરી હોય; પરની નિંદા તથા ચાડી ચૂગલી કીધી હોય; કુડું આગ ચઢાવ્યું હોય; એલફેલ, કઠોર અને કરકસ ભાષા ખોલી પરને દુઃખ ઉપજાવ્યું હોય; ઇત્યાદિ બીજા વ્રત સંબંધી જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સાથે મિછછામી દુષ્કર્મ.

ત્રીજું વ્રત. (આજીવન.)



“ થુલાઓ અહિન્ના દાણાઓ વેરમણુ ” વ્રતના વિષે ‘ તેન્નાહુડે ’ આદિ અતિચાર લાગ્યા હોય તે આલોવું છું:--

(૧) ચોરાઉ જણુસ જાણીજીની લીધી હોય; (૨) ચોરને મદદ કીધી હોય; (૩) રાજ્યવિરુદ્ધ કામ એટલે દાણુ ચોરી વગેરે કીધાં હોય; (૪) ખોટાં તોલ અને માપ રાખ્યાં હોય; (૫) દેખાડેલી વસ્તુ નહિ આપતાં બીજી વસ્તુ આપી હોય; એ પાંચ અતિચાર માંહેનો જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સાથે મિછછામી દુષ્કર્મ.

. ખાતર પાડીને, ગાંસડી છોડી કે ફાડીને, ઘર—
 દુકાન--પેટી--પટારા વગેરેનું તાળું ખીજી કુંચીએ ઉઘાડીને
 માલ લીધો હોય; જડેલી વસ્તુનો ધણી બાણવામાં છતાં
 તેને નહિ આપતાં પોતે રાખી લીધી હોય; મિત્ર ભેદ કરી
 કોઇને ઠગ્યો હોય; થાપણ ઓળવી હોય; લાંચ લેઇ તથા
 હુકમપણે અનીતિ કરી પારકી વસ્તુ લુટાવી તથા ચોરાવી
 હોય; શેક, સહિઆરીની ચોરી કરી હોય; કઢારે^૧ કે બ્યાજે
 આપી વધારે લીધું હોય; લેણી રકમ કરતાં વધારે લીધું
 હોય; ભૂલથી વધારે આવેલું રાખી લીધું હોય; પારકી
 વસ્તુ પોતાની કરી રાખી લીધી હોય; ઇત્યાદિ ત્રીજા વ્રત
 સંબંધી જે કોઇ દોષ લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ--કેવળી
 ભગવંતની સામે મિછછામી દુહ્લડં.

ચોથું વ્રત. (આણુવ્રત.)



“ થુલાઓ મેહુણાઓ વેરમણું ” વ્રતના વિષે ‘ ઇત્તરિય
 પરિગ્રહિયા ગમ્મણે ’ આદિ અતિશયાર લાગ્યા હોય તે
 આલોવું છું:—

૧ અનાજ લેધાર આપી તેનો વધારો અનાજના રૂપમાં
 સેવો તે.

* (૧) લગ્ન થયું છે પણ ઉમર નાની છે એવાં સ્ત્રી પુરૂષથી ગમન કીધું હોય; (૨) વિવાહ થયો છે પણ લગ્ન થયું નથી એવાં સ્ત્રી પુરૂષથી ગમન કીધું હોય; (૩) અનેરા અંગે વિષય ક્રિડા એટલે કુચમર્દન વગેરે કીધાં હોય; (૪) પરાયાં વેવીશાળ મેળવી આપ્યાં હોય; (૫) કામ ભોગ ઉપર તીવ્ર અભિલાષા રાખી હોય; એ પાંચ અતિચાર માંહેનો જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવાંતની સામે મિછછામી દુક્કડં.

* આ વ્રતના પહેલા બીજા અતિચારના સંબંધમાં ઘણા પુસ્તકોમાં ગણિકા, વિધવા અને રાખ એ સમ્બોધનો સમાવેશ કરેલો છે, પરંતુ એ મને યથાર્થ નહિ લાગેલાથી મેં આ પ્રમાણે મારી. ‘બારવત’ની ચોપડીમાં સુધારો કર્યો છે. કારણ કે ગણિકા, વિધવા કે રાખને ઘણી વગરની ગણી તેનાથી મૈથુન સેવનું તે અતિચાર નહિ, પણ ખુલ્લો અનાચાર કહેવાય. કારણકે આ વ્રત અંગિકાર કરનારને પોતાની પરણેત સ્ત્રી સિવાય અન્યનાં પચ્ચખાણુ છે, વળી એક બીજને સુધારો મને હમણાં જ સ્ક્રૂરી આવ્યો છે તે અત્રે લખું છું:—ઘટ્ઠરિય (સંસ્કૃત ઘટ્ઠરિક, ઇત્ઠરિક) નો અર્થ વ્યભિચારિણી, અપરિગ્રહિયનો અર્થ ગણિકા અને ગમનનો અર્થ ‘જવુ’ થાય છે એટલે કે વ્યભિચારિણી સ્ત્રીના ઘેર જઈ વાર્તાલાપ કરવો એ પહેલો અતિચાર અને ગણિકાના ઘેર જઈ વાર્તાલાપ કરવો એ બીજો અતિચાર. આ પ્રમાણે ત્રણ અર્થ-શ્રેણી કયો ખરો તે બહુસૂત્રી જાણે.

* * * બળાત્કારે અને પરાધિનપણે દેશથી—સર્વથી વિરાધના, થઈ હોય; વિષય વચને અને ગુહ્ય અવયવ દેખાડવે કરી પરને મોહ વિકળતા ઉપજાવી હોય; રૂપવંત સ્ત્રી પુરૂષ, માતા પિતા, પૂત્ર પુત્રી, ભાઈ ભગિની, ગુરૂ ગોરાણી તથા પોતાનાં ધર્મ ઉપકારી ઉપર વિષય બુદ્ધિ ચીંતવી હોય; માન્ય, માવો, લીલાગર આદિ કેદી વસ્તુ ખાઈ વિષય વિકાર વધાર્યો હોય; કાષ્ટ કે પાપાણાદિની પુતળી અથવા ચિત્રામણુ સાથે આલીંગનાદિક વિષય પરિચારણા કીધી હોય; ઘોરા, લેંસ આદિ પશુ પ્રત્યે સંયોગ મેળવ્યા હોય તથા તેઓની કામ વિકલતા દેખી મૈથુન સંજ્ઞા ઉપજી હોય; ઓખરીયા ઢોરની પેરે વિષય વાંચના કરી અંતઃકરણ અશુદ્ધ પ્રવર્તાવ્યું હોય; હાસ્ય, વિલાસ, વિનોદ, વિકથા કરી--સાંભળી કંદર્પ ઉપજ્યો--ઉપજાવ્યો હોય; પાંચ પર્વી તથા દસ પર્વી અને ધર્મ તહેવારની તીથિના નિયમ ભાંગ્યા હોય; સ્વપ્નમાંહી શિયળ ભંગ થયો હોય; ઇત્યાદિ ચોથા વ્રત સંબંધી જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સામે મિછછામી દુક્કડં.

પાંચમું વ્રત. (આશુવૃત.)

“ શુભાઓ પરિગ્રાહાઓ પરિમાણુ ” વ્રતના વિષે ધનાદિ પરિમાણુ અતિક્રમવે કરી અતિચાર લાગ્યા હોય ત

આલોવું છું:—

(૧) ઢાંકી તથા ઉઘાડી જમીનનું પરિમાણ ઉલંઘ્યું હોય; (૨) સોના રૂપાનું પરિમાણ ઉલંઘ્યું હોય; (૩) હીરા, માણેક વગેરે ધનનું તથા અનાજનું પરિમાણ ઉલંઘ્યું હોય; (૪) દ્વિપદ-ત્ર્યપદનું પરિમાણ ઉલંઘ્યું હોય; (૫) ઘર-વાખરાની ગ્રીએનું પરિમાણ ઉલંઘ્યું હોય: એ પાંચ અતિચાર માંહેનો જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી લગવંતની સાથે મિછછામી દુક્કડં.

~~પરિગ્રહ~~ પરિગ્રહ ઉપર તિવ્ર મૂર્છાભાવ રાખ્યો હોય તથા પરિગ્રહને જ કૃતાર્થપણું માન્યું હોય; ધન મેળવવા શકટ, (ગાડાં) વહાણાદિના આરંભ ચિંતવ્યા હોય; ચક્રવર્ત, વાસુદેવ, વેસમણ (વૈશ્રવણ—ધનેન્દ્ર) આદિની ઋદ્ધિની ઇચ્છા કીધી હોય: ઇત્યાદિ પાંચમા વ્રત સંબંધી જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી લગવંતની સાથે મિછછામી દુક્કડં.

છઠું વ્રત. (ગુણુવ્રત.)

“ દિશા પરિણામ ” વ્રતની વિષે દિશાનું પરિણામ ઉલંઘવે કરી અતિચાર લાગ્યા હોય તે આલોવું છું.—

(૧) ઉર્ધ્વ (ઉંચી) દિશાનું પરિમાણ ઉલ્લંઘ્યું હોય; (૨) અધો (નીચી). દિશાનું પરિમાણ ઉલ્લંઘ્યું હોય; (૩) *ત્રિછી (વચલી) દિશાનું પરિમાણ ઉલ્લંઘ્યું હોય; (૪) ચારે દિશાનું પરિમાણ એકઠું કરી એક દિશાએ વધાર્યું હોય; (૫) પાંચે જતાં મર્યાદાનો સંદેહ પડ્યા છતાં મર્યાદા ઉલ્લંઘી હોય; એ પાંચ અતિચાર માંહેનો જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ—કેવળી ભગવતની સાથે મિછછામી દુષ્કર્મ.

* * મર્યાદા ઉપરાંત કાગળ, કાસદ વગેરે મોકલી હિંસાદિ આશ્રવ સેવરાવ્યા હોય; મન, વચન અને કાયાના યોગ મર્યાદા બહાર પ્રવર્તાવ્યા હોય; ઇત્યાદિ છઠ્ઠા વૃતના વિષે જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ--કેવળી ભગવંતની સાથે મિછછામી દુષ્કર્મ.



સાતમું વૃત (ગુણવૃત.)

“ ઉપલોગ—પરિલોગ પરિમાણ ” વૃતના વિષે ‘સચિત્ આહારાદિ’ અતિચાર લાગ્યા હોય તે આલોપુંછું:--

(૧) સચિત્ વસ્તુ એટલે મૂળા, મોઢરી, કાકડી વગેરે (કાચાં ખાવાની બંધી છતાં) શાચાં ખાધાં હોય; (૨)

૧ ચાર દિશા અને ચાર ખૂણા મળી આઠ દિશા ત્રીછી કહેવાય છે, અને ઉંચી તથા નીચી મળી કુલ દસ દિશા ગણાય છે.

સચિત્ આડ ઉપરથી અચિત્ ગુંદર વગેરે ઉખેડી ખાધાં હોય; (૩) પૂરી પાંચા સિવાયની ચીજ ખાધી હોય; (૪) દુષ્ટ રીતે પકવેલી એટલે ભડથાં તથા ઉંધીયાં કરીને ખાધાં હોય; (૫) સાંઠા પ્રમુખનો તુચ્છ આહાર (જેમાં ખાવાનું થોડું અને નાખી દેવાનું ઘણું) કીધો હોય; એ પાંચ અતિચાર માંહેનો જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સાથે મિછછામી દુષ્કર્મ.

ખાવીસ અભક્ષ અને બત્રીશ અનંત કાયનો આહાર કીધો હોય; અણુગળ પાણી વાપર્યું હોય; ઘણા આરંભથી બનાવેલું ભોજન ઘણા વખાણુથા ખાધું હોય તથા છવીશ બોલની મર્યાદા કીધી છે તે માંડી ઉપયોગ વિના કોઈ બોલની વિરાધના થઈ હોય; મિશ્રપણે કોઈ ચીજ વાપરી હોય; ઇત્યાદિ સાતમા વ્રત સંબંધી જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સાથે મિ-છછામી દુષ્કર્મ.

પંદર ક્રમ્માદાન—પાપના વેપાર કીધા હોય તે આલોબુંકુ.

(૧) ઇંગાલકર્મ—વાસણ, ઇંદો વગેરેના નિભા તથા ચુના વગેરેની ભઠ્ઠીઓ કીધી હોય; કોયલા પાડવાના, કંદોઈ, જીંપા, ભાડભુંબ, દારૂગર વગેરેના કસબ કીધા હોય.

(૨) વનકર્મ—આડ કાપવાના; ફળ-ફુલ તોડવાના

અને કાછીયાના વેપાર કીધા હોય; તેમજ ખેતરમાંથી સુન્ડણ નીંદણ કીધું હોય.

(૩) સાડી કર્મ—ટાટ, ગળી, જલેખી, ચર્મ વગેરેના સોડ કરવાના; ગાડી, ગાડાં વેચવાના તથા ચમાર, ડબ્બર અને ચામડિયાના કસળ કર્યા હોય.

(૪) ભાડી કર્મ—પોઠી, ઉંટ, ગાડાં, ખર, પાડા વગેરે રાખી ભાડું લેવાના કસળ કર્યા હોય.

(૫) ફોડી કર્મ—પૃથ્વી ખોદવાનો (એડ, સલાટ વગેરેનો) કસળ કીધો હોય.

(૬) દંત વાણિજ્ય—હાથીદાંત તથા કચકડા વગેરેનો વેપાર કીધો હોય.

(૭) કેશ વાણિજ્ય—ચમરી ગાયના કેશ, ઉન, ધાબળા, ખનાત, પામરી, પશુનાં પીછાં વગેરે વેચવાનો વેપાર કીધો હોય.

(૮) રસ વાણિજ્ય—દારૂ, મધ, માખણ, ચરખી, રોગાન વગેરે કનિષ્ઠ રસ અને ઘી, તેલ, એરંડીયું, વગેરે હિંચ રસનો વેપાર કીધો હોય.

(૯) લાખ વાણિજ્ય—લાખ તથા મીણ વગેરેનો વેપાર કીધો હોય.

(૧૦) વિષ વાણિજ્ય—ઝેરી ચીજો વેચવાનો વેપાર કીધો હોય.

(૧૧) જંતુ પીલણ કર્મ—કોલ, ચરખા, ઘાણી, ઘંટી વગેરેથી પીલવાનો કસબ કીધો હોય.

(૧૨) નિલંછન કર્મ—ગોધા સમસવાના, પશુને નાકે નાથ નાખવાના તથા ખોળ--ખુસત કરવાના કસબ કર્યા હોય.

(૧૩) દવઅગ્નિ કર્મ—વન, ગામ, ઝોધલા, ઘર, જાગાં, ખીડ વગેરે સળગાવવાનો કસબ કીધો હોય.

(૧૪) સર દ્રહ તલાગ પરિસોસણિયા--તળાવ, કુવા વગેરે જળ સ્થળમાંથી પાણી સોસવાનો કસબ કર્યો હોય.

(૧૫) અસજ્ઞધ પોષણિયા:—શ્વાન, મંજર, ચિત્રા વગેરે હીંસક જીવો પાળીને વેચવાનો તથા પાવૈયા, નાયિકા વગેરેને પોષી તેના વડે પૈસા મેળવવાના કસબ કીધા હોય.

ઉપર લખેલા પંદર કર્મમાદાનના વેપારમાંથી કોઈ વેપાર કરી સાતમા વ્રતને દૂષીત કર્યું હોય તો અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સાથે મિછછામી દુક્કડં.

*** આઠમું વ્રત. (ગુણવ્રત)**

“ આશુકૃદંડાઓ વેરમણ ” વ્રતના વિષે ‘ કંદર્પે ’ આદિ અતિચાર લાગ્યા હોય તે આલોવુંધું:--

● * અનર્થ દંડનું વિવેચન અમેમ્મિ રચેલી ‘ જારવ્રત ’ ની, ચોપડીમાં લખવા તક નહિ મળવાથી અત્રે લખવું દુરસ્ત ધાર્યું.

(૧) કંદર્પ ઉત્પન્ન થાય એવી કુચેષ્ટા કરી હોય;
 (૨) કામાતુર કરનારી વાતો કરી હોય; (૩) વગર વિચાર્યું
 ખોલાયું હોય; (૪) પોતાના ખપ કરતાં વધારે અધિકરણ
 મેળવ્યાં હોય; (૫) ઉપલોગ--પરિભોગ અર્થે વપરાતી
 ચીજો ઉપર તિવ્ર ઇચ્છા રાખી હોય; એ પાંચ અતિચાર
 માંહેનો જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે અનંતસિદ્ધ-
 કેવળી ભગવાંતની સામે મિછછામી દુઝ્ઝડં.

છે—ધન વૃદ્ધિ માટે સંસારી મનુષ્યને ઘણાં પાપનાં કારણ સેવવાં
 પડે, પાપોપકરણ મેળવવાં પડે અને અનેક વિકલ્પ રૂપ આર્તધ્યાન
 કરવું પડે તેમજ ધનહાની નિવારવા માટે, પોતાનાં સગાંરેહી
 માટે, પોતાની આખર માટે અને પંચભોગના આસેવન માટે ઉપર
 પ્રમાણે કર્મો કરવાં પડે તે સહુ સપ્રયોજન છે માટે તે ‘અર્થ
 દંડ’ કહેવાય છે; પરંતુ ઉપરનાં કારણો માંહેનું કોઈપણ કારણ
 હોય નહિ અને જે પાપવૃત્તિ કરે તે ‘અર્થ દંડ’ કહેવાય છે.
 (અર્થ વિના આત્મા દંડાય છે માટે) તેના ચાર પ્રકાર છે—

૧ અપધ્યાન. ૨ પાપોપદેશ. ૩ હિંસાપ્રદાન. ૪ પ્રમાદાચરિત.

અપધ્યાન અનર્થદંડના બે ભેદ છે; ૧ આર્તધ્યાન, ૨ રૌદ્રધ્યાન.

તેમાં આર્તધ્યાનના ૪ ભેદ છે—

૧ અનિષ્ટ સંયોગાર્તધ્યાન, ૨ ઇષ્ટ વિયોગાર્તધ્યાન, ૩ રોગ
 નિવાનાર્તધ્યાન, ૪ અગ્રશોચનાર્તધ્યાન. હવે રૌદ્રધ્યાનના ૪ ભેદ
 છે—૧ હિંસાનંદ રૌદ્ર, ૨ મૃષાનંદ રૌદ્ર, ૩ ચૌર્યાનંદ રૌદ્ર,
 ૪ સંરક્ષણાનંદ રૌદ્ર. બાકીના ત્રણ અનર્થ દંડના ભેદ નથી.

* * * શત્રુ, દુર્જન અને રાજાદિના દુઃખથી; વડીલની ઇતરાજીથી અને અમનોરા ને દુઃખકારી સગાં મળવાથી ચિંતા ઉપજી હોય; ઇત્યાદિ “ અનિષ્ટ સંયોગાત્તદ્યાન ” અનર્થ દંડ લાગ્યા હોય (૧)

લક્ષ્મી, વૈભવ, હાકમી, પ્રિય પત્નિ--પતિ--પુત્ર--અધવ-મિત્રાદિનો વિયોગ કે નાશ થવાથી વિલાપ--શોક--અશ્રુપાત કરી દુઃખ ઉપજ્યું હોય; ઇત્યાદિ “ ઇષ્ટ વિયોગાત્તદ્યાન ” અનર્થ દંડ લાગ્યો હોય (૨)

કુષ્ટ, લગંદર, શૂળાદિ મહારોગ તથા મરણાંત દુઃખ ઉપજવે કરી પ્રમળ વેદનાએ વ્યાકુળતા ઉપની હોય; ઇત્યાદિ “ રોગનિવ્રાનાત્તદ્યાન ” અનર્થ દંડ લાગ્યો હોય (૩)

મારો શત્રુ દિનપ્રતિદિન પ્રમળ થતો જાય છે, તે મને કોઈ વખત હેરાન કરશે; મારી સ્ત્રી દુષ્ટ છે તેથી મારા મૃત્યુ પછી મારાં છોકરાંને દુઃખ હશે; એવી રીતે આવતા કાળની ચિંતા કીધી હોય; ઇત્યાદિ “ અગ્રશોચના આત્તદ્યાન ” અનર્થ દંડ લાગ્યો હોય (૪)

શત્રુનું મૃત્યુ થયું સાંભળી તથા હિંસાકારી વસ્તુ જનાવી તેની તારીફ કરી આનંદ માન્યો હોય; ઇત્યાદિ “ હિંસાનંદ રોદ્ર ” અનર્થ દંડ લાગ્યો હોય (૫)

નવાં શાસ્ત્ર જનાવી તથા જૂઠા ઉપદેશ જેઈ આનંદ

માન્યો હોય: ઇત્યાદિ “ મૃધાનંદ રૌદ્ર ” અનર્થ દંડ લાગ્યો હોય. (૬)

અનેક ઉપાય--પ્રપંચ કરી લોકોનું ધન લુટું, શત્રુને હુણી તથા ગામ બાળી લોકોની સંપત્તિ લૂટું એવા તર્ક--વિતર્ક કરી આનંદ માન્યો હોય: ઇત્યાદિ “ ચૌર્યાનંદ રૌદ્ર ” અનર્થ દંડ લાગ્યો હોય. (૭)

પોતાનું રક્ષણ કરવા માટે પાપકારી ઇલાજો લેઈ આનંદ માન્યો હોય: ઇત્યાદિ “ સંરક્ષણાનંદ રૌદ્ર ” અનર્થ દંડ લાગ્યો હોય. (૮)

પાપકારી વેપાર કરવાના અને પાંચ સ્થાવરકાયનો આરંભ કરવાના ઉપદેશ દીધા હોય: ઇત્યાદિ “ પાપોપદેશ ” અનર્થ દંડ લાગ્યો હોય. (૯)

તરવારાદિ શસ્ત્ર તથા ઘંટી, ખાંડણીયા, છરી, હળ, મુશળ આદિ અધિકરણ મેળવ્યાં હોય--સમરાવી સજ્જ કરાવ્યાં હોય--ખીજાને માગ્યાં આખ્યાં હોય; હરીકાય, ઠાર, માટી માર્ગે ચાલતાં પીડ્યાં હોય, કૂલ, ઝવેરા માથે ઘાટ્યા હોય; ઝાડનાં પાંદડાં તોડ્યાં હોય; ઉતું પાણી, અગ્ની, ખાર જમીનપર નાંખ્યાં હોય; ગરોળીનાં ઇંડાં, વડખીજ, મોર, કૂળાદિ કચ્ચાં હોય; કીડીનાં દર પૂરી નાખ્યાં હોય, મધના પૂડા લાગ્યા હોય; વૃક્ષડાળે હીંચકા ખાધા હોય; ઉલ્લી, રેચનાં ઐપધ આખ્યાં હોય; ધાતુ મારી હોય; ખાર

નીપજાવ્યા હોય; મોહન, વશીકરણાદિ મંત્ર સાધન ક્રીધાં હોય; નિમિત્ત લાખ્યાં હોય; પાપકારી કાર્યનાં મૂહુર્ત્ત દીધાં હોય; ઇત્યાદિ “ હિંસાપ્રદાન ” અનર્થ દંડ લાગ્યો હોય. (૧૦)

ધી, તેલ આદિ પ્રવાહી પદાર્થો ભરેલાં વાસણો ઉઘાડાં મૂક્યાં હોય; દીવો, ચુલો અગાસાં રાખ્યાં હોય; એક-વાડ, પેશાબનાં વાસણુ રાખી મૂક્યાં હોય; ઇત્યાદિ ‘ પ્રમાદાચરિત ’ અનર્થ દંડ લાગ્યો હોય (૧૧)

પરની નિંદા કરી હોય; પર સ્ત્રી-પુરુષનાં રૂપ ગુણ દેખી તેના ભોગની ઇચ્છા કરી હોય; એકનું જીવીત્વ અને બીજાનું મૃત્યુ ઇચ્છ્યું હોય; ઇત્યાદિ આક્રમા વ્રત સંબંધી જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સામે મિછછામી દુહ્કડં.

નવમું વ્રત. (શિક્ષાવ્રત.)

‘ સામાયિક વ્રત ’ ના વિષે ‘ મણુ દુષ્પકિહાણુ ’ આદિ અતિચાર લાગ્યા હોય તે આલોવું છું:—

(૧) મન ખરાબ રીતે પ્રવર્ત્તાવ્યું હોય; (૨) વચન ખરાબ રીતે પ્રવર્ત્તાવ્યું હોય; (૩) કાયા ખરાબ રીતે પ્રવર્ત્તાવી હોય; (૪) સામાયિક ક્રીધું છે છતાં નથી ક્રીધું એમ જાણ્યું હોય; (૫) સામાયિકનો વખત પુરો થયા સિવાય

પાયું હોય, એ પાંચ અતિચાર માંહેનો જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સાથે મિછછામી દુઝડં.

~~■~~ ચાર વિકથા કરી હોય; પ્રમાદ કર્યો હોય; લેવા ખાવાની આશા ધરી હોય; કૃળ સંધ્યું ન હોય; ઇત્યાદિ નવમા વ્રત સંબંધી જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સાથે મિછછામી દુઝડં.

દસમું વ્રત. (શિક્ષા વ્રત)



‘ દિશાવગાસિક વ્રત ’ ના વિષે ‘ આણુવણુ પડગે ’ આદિ અતિચાર લાગ્યા હોય તે આલોવું છું:—

(૧) જતા માણસ પાસે હદ બહારની વસ્તુ મંગાવી હોય; (૨) ચાકર પાસે હદ બહારની વસ્તુ મંગાવી હોય; (૩) સાદ કરી હદ બહારની વસ્તુ મંગાવી હોય; (૪) રૂપ બતાવી હદ બહારની વસ્તુ મંગાવી હોય; (૫) કાંકરાદિ નાંખી હદ બહારની વસ્તુ મંગાવી હોય; એ પાંચ અતિચાર માંહેનો જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો તે અનંત સિદ્ધ—કેવળી ભગવંતની સાથે મિછછામી દુઝડં.

* * * પ્રમાદ કર્યો હોય; વ્રત અપૂર્ણ પાયું હોય; લેવા ખાવાની આશા ધરી હોય; કૃળ સંધ્યું ન હોય; ઇત્યાદિ

હસમા વૃત સંબંધી જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સાથે મિશ્રીમી દુષ્કંડ.

અગ્યારમું વૃત. (શિક્ષાવૃત)

‘ પોષધ ’ અથવા ‘ પોષધોપવાસ ’ વૃત્તના વિષે શર્યા-- સંથારાદિના સંબંધમાં અતિચાર લાગ્યા હોય તે આલોકુધ્ધું:

(૧) શર્યા-સંથારાનું પડિલેહણ કર્યું ન હોય અગર ખરાબ રીતે કર્યું હોય; (૨) શર્યા સંથારો પુંજ્યો ન હોય અગર ખરાબ રીતે પુંજ્યો હોય; [૩] આડો-પેશાબ કરવાની જગાનું પડિલેહણ કર્યું ન હોય અગર ખરાબ રીતે કર્યું હોય (૪) આડો-પેશાબ પરઠવાની જગા પુંજી ન હોય અગર ખરાબ રીતે પુંજી હોય; (૫) પોષધ વૃતને સર્વથા રૂડી રીતે પાંચું ન હોય: એ પાંચ અતિચાર માંહેનો જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવંતની સાથે મિશ્રીમી દુષ્કંડ.

* ** અઢાર દોષ માંહેનો કોઈ દોષ સેવ્યો હોય; મત અપૂર્ણ પાંચું હોય; લેવા ખાવાની આશા ધરી હોય; ફળ સ્પર્ધ્યું ન હોય; ઇત્યાદિ અગ્યારમા મત સંબંધી જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ કેવળી ભગવંતની સાથે મિશ્રીમી દુષ્કંડ.

ખારમું વૃત (શિક્ષાવૃત.)



‘અતિથિ સંવિભાગ વૃત’ ના વિષે ‘સચેત નિષેવણિયા’
આદિ અતિચાર લાગ્યા હોય તે આલોચનું:—

(૧) અચિત્ વસ્તુમાં લખેલી સચિત્ વસ્તુ વહોરાવી હોય;
(૨) સચિત વસ્તુએ ઢાંકેલી અચિત વસ્તુ વહોરાવી હોય;
(૩) ખગડી ગયેલી કે વાશી વસ્તુ વહોરાવી હોય; (૪)
પોતે વહોરાવવા યોગ્ય છતાં ખીજને વહોરાવવા કહ્યું હોય;
(૫) વહોરાવ્યા પછી અહંકાર કર્યો હોય; એ પાંચ અતિ-
ચાર માંહેનો જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે અનંત
સિદ્ધ-કેવળી લગવંતની સાથે મિશ્રીમી દુષ્કર્મ.

~~આ~~ અણુગમતો આહાર વહોરાવ્યો હોય; આધાકર્મ
આદિ સોળ દોષ માંહેનો કોઈ દોષ લાગ્યો હોય; સાધુજી
આંગણે આવ્યા જાણી અનાદર કર્યો હોય; આહાર પાણી
વહોરાવતાં મન દુષ્પ્રાપ્ત્યું હોય; છતી જોગવાઈએ વહોરાવ-
વાની ના કહી હોય; જાણી જોઈને અસૂઝતો આહાર વહો-
રાવ્યો હોય; જમવા વખતે સાધયિંતવણા ૧ વસારી હોય;
સરખાચારી સાધ સાધવી જાણવા છતાં ન્યુનાધિકપણું કીધું
હોય; ઇત્યાદિ ખારમા વૃત સંબંધી તે કોઈ દોષ લાગ્યો
હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી લગવંતની સાથે મિશ્રીમી દુષ્કર્મ.



(૪) તપાચાર.



સંચારો અથવા સંલેખણા.

આ તપના વિષે “નિઢાનાદિક” અતિચાર લાગ્યા હોય તે આલોચનું:—

(૧) આલોકમાં ચકવર્ત્તાદિકની પદ્ધિ તથા લોગ વિલાસ પામવાની ઇચ્છા કરી હોય; (૨) પરલોકે દેવપણું પામવાની ઇચ્છા કરી હોય; (૩) ઇચ્છીત સુખ મળવાથી વધારે જીવવાની ઇચ્છા કીધી હોય; (૪) આત્મા ધર્મમાંહી પ્રવર્ત્તાં (પરલવે સુખ પામું, એવા કારણથી) વહેલા મરવાની ઇચ્છા કીધી હોય; (૫) મરણાંત સૂધી કામ લોગની ઇચ્છા કીધી હોય: એ પાંચ અતિચાર માંહેનો જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી લગવંતની સાથે મિછછામી દુષ્કંડ.

* * અઢાર પાપસ્થાનકો સેવ્યાં હોય, સેવરાવ્યાં હોય તથા અનુમોદન કરી સંલેખણા તપને દુષિત કર્યું હોય તથા પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયમાં મદોન્મત્ત થનીને અથવા ચાર કષાયને આધીન થઈને રાગ દ્વેષની પરિણતી કરી દુષ્ટ કર્મનો સંચય કરવાથી સંલેખણા તપમાં મૂળગુણ ઉત્તરગુણની વિરાધના કરી હોય તો સિદ્ધ-કેવળી લગવંતની સાથે મિછછામી દુષ્કંડ.

જૈન ધર્મેનાં મહાવાક્ય જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપ, એ ચાર કર્મ બંધનથી મુક્ત કરનાર છે; તેને મેં મારા આત્મ-હિતને માટે ધર્મગુરૂની કૃપાવડે સ્વિકારેલાં છે તેના ઉપર પ્રતીત આણું છું—અંતઃકરણમાં રોચવું છું અને સમ્યક્ પ્રકારે પાળું છું વળી વિશેષે પાળવાને ઉદ્યમવાન થયો છું છતાં તેના સંબંધમાં દુષ્ટ ચીંતવું હોય, દુષ્ટ ભાષ્યું હોય, કાયાએ કરી દુષ્ટ કર્યું હોયઃ છત્યાદિ સંત્રાસ તપના વિષે જે જે દોષ લાગ્યા હોય તે અનંત સિદ્ધ-કેવળી ભગવાંતની સામે મિછછામી દુઃખડં.



ખમત ખામણું.

સ્વામેષિ સર્વે જીવા સર્વે જીવાવિ સ્વમં તુમે ।

મિતિમે સર્વ ભૂણસુ વેરમજ્ઞં ન કેણઈ ॥ ? ॥

एव महं आलोइयं निंदीयं ग्रहियं दुगंछियं ।

सर्व तिविहेणं पडिक्कंतो वंदामी जीण चेविस्सं॥२॥

અર્થઃ—સર્વ જીવને હું ખમાવું છું, તમે સર્વ જીવને ખમાવો; સર્વ પ્રાણી મારા મિત્ર સમાન છે, કોઈ વૈરી નથી. એવી રીતે પાપ આલોવીને આત્માને નીંદીને, *ગહીને દુગંછીને ત્રિકરણે દરી એત્રીશે તીર્થંકરને વાંદુછું.

*--ગહવું એટલે ગુરૂની સામે નિંદવું.

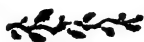
ચોવીસ તીર્થંકર દેવને સવિનય વંદન કરી ખમાવું-
છું. અને એ તીર્થંકર દેવના ધર્મની રૂઢી મુજબ રજેહરણ,
પાત્રાં, કેશરીયો, મુહુપતિ વગેરે ધર્મોપકરણ ગ્રહીને પાંચ
મહાવ્રત, ત્રણ ગુપ્તિ અને પાંચ સમિતિ સહિત શ્રમણધર્મને
શુદ્ધ રીતે પાળનાર એવા સાધુ મુનિરાજ જેઓ અઢીદ્વીપ
માંહે વિચરે છે તેઓને સવિનય વંદન કરી ત્રિકરણ યોગે
ખમાવું છું.

અઢીદ્વીપ માંહી અને અઢીદ્વીપ બહાર નવતત્વ વગેરે-
ના જાણુ; પોતાની શક્તિ મુજબ સામાયિક, પાષધ, નોકા-
રશી વગેરે તપ તથા બે વખત પ્રતિક્રમણ કરનાર; દાન,
શિયળ, તપ, લાવ, દયા, ક્ષમા, સંતોષ અને ધૈર્યાદિક સદ્-
ગુણોથી ભરપૂર; જીન આજ્ઞા મુજબ વર્તવા શ્રાવક વર્ગમાં
આગેવાન; દુઃખી-દુર્બળ અને ગરીબ પ્રાણીઓ પર હુમેશાં
અમીની દૃષ્ટિથી જોનાર; પરધનને પથ્થર તુલ્ય ગણનાર;
પરત્ની-પુત્ર તરફ મા બેન અને પિતા પૂત્રની દૃષ્ટિથી
જોનાર; એવાં શ્રાવક-શ્રાવિકાને સવિનય વંદન કરી
ખમાવું છું.

સાતલાખ પૃથ્વી કાય, સાતલાખ અપકાય, આતલાખ
તેજિકાય, સાતલાખ વાયુકાય, દસલાખ પ્રત્યેક વનસ્પતિકાંય,
ચૌદ લાખ સ્વાધારણ વનસ્પતિકાય, બેલાખ બેઈંદ્રિય, બેલાખ
ત્રિઈંદ્રિય; બેલાખ ચૌરેંદ્રિય, ચારલાખ નારમ્બી; ચારલાખ

દેવતા, ચારલાખ તિર્યંચ અને ચૌદલાખ મનુષ્યઃ એ ચોરાશી
લાખ જીવયોગિને હણી હોય, હણાવી હોય, હણતાં
પ્રત્યે અનુમોદી હોય, પરિતાપના ઉપજાવી હોય, મન-વચન-
કયાના યોગ માઠા પ્રવર્ત્યાવ્યા હોય તે સર્વ દોષ ખમાવું છું.

મારા ધર્મગુરુ-ધર્માચાર્ય જેઓ મહા ઉપકારી, જ્ઞાન-
લોચનના દાતાર, અજ્ઞાન તિમિર અને મિથ્યાત્વ કલંકના
ટાળનાર, અધમ ઉધારણુ, ભવ દુઃખ લંજન અને મોક્ષ
માર્ગના સાધક છે, એઓને ધન્યવાદ આપું છું. કારણ કે
એઓએ મારી પશુતા (મૂર્ખતા) ટાળી, મારો મનુષ્યાવતાર
સફળ કરી મહા : મોટો ઉપકાર કર્યો છે. મારે એમનું
સદા કલ્યાણ હોજ્યો, અને મોક્ષ કરણીની વૃદ્ધિ હોજ્યો.
મારી પાસે એવી કોઈ ઉત્તમ વસ્તુ નથી કે તે ગુરુજીને
આપી ઉપકાર વાળું. મહારાજ ! હું મહા મંદ બુદ્ધિવંત
છું તેથી દુષ્ટ અને ખળજનની સંગતે ચઢી આપનો ઉપકાર
માનવાને બદલે કરેલા ગુણને ઢાંડી આપના અતિક દોષ
દીઠા હશે, તોપણ તેને નહિ ગણતાં મારા પ્રત્યે આપે પિતા
બુદ્ધિ રાખી, મને પામરને લુંટાતો જાણી, મહા કરુણા આણી,
પરદેશી રાજની પેરે ધર્મોપદેશ દેઈ ન્યાય કર્યો છે મારે
આપને સવિનય વંદન કરી ચરણકમળ બહુ માને પુજવા
લાયક જાણી ચરણની રક્તમસ્તકે ચઢાવી સર્વ દોષ ખમાવું છું.



(૫) વિર્યાચાર.

પચ્ચખાણુ (પ્રત્યાખાન.)

જ્ઞાન, દર્શનની શુદ્ધિના માટે અરિહંત ' દેવ ', નિઝંથ ' ગુરુ ' અને કેવળજ્ઞાની મહારાજનો પ્રકાશ કરેલો ' જૈન-ધર્મ: ' એ ત્રણ તત્વ સિવાય અન્ય દેવ, અન્ય ગુરુ અને અન્ય ધર્મને સંસાર તરવાની ઇચ્છાથી માનવા-વાંદવાનાં જાવ જીવ સૂધી પચ્ચખાણુ. (૧)

પહેલા ત્રત માટે ત્રસજીવ જેવા કે બેઇન્દ્રિય, ત્રિઇન્દ્રિય, ચૌરિન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય જીવોને જાણી—ઓળખીને જાવ જીવ સુધી કોટી છએ હણવાનાં પચ્ચખાણુ. (૨)

બીજા ત્રત માટે કન્યા, ઢોર, જમીન, અને થાપણુ વગેરેના સંખંધમાં જૂહું બોલવાનાં તથા જૂઠી સાક્ષી પૂરવાનાં જાવ જીવ સૂધી કોટી છએ પચ્ચખાણુ. (૩)

ત્રીજા ત્રત માટે ખાતર પાડી, ગાંઠડી છેડી, તાળાં ઉઘાડી, પડી વસ્તુ ધણીઆતી કરી, રણયુદ્ધ કરી, જંગયુદ્ધ કરી, ઉપરવાડા ટપી, ઇત્યાદિ રાજા દંડે—ચોરી ચઢે એવી મોટકી ચોરી કરવાનાં જાવ જીવ સૂધી કોટી છએ પચ્ચખાણુ. (૪)

ચોથા ત્રત માટે દેવ દેવી સંખંધી કોટી છએ અને મનુષ્ય-તિર્યંચ સંખંધી કોટી એકે એટલે કાયાએ કરી

મેથુન સેવવાનાં જાવ જીવ સૂધી પચ્ચખાણુ. પોતાની સ્ત્રી
તથા પુરૂષના સંબંધમાં અમુક દિવસ સૂધીની મરજી
મુજબ મર્યાદા કરવી. (૫)

પાંચમા વ્રત માટે પરિગ્રહ પોતાના ઘરવાખરા સહિત
નવ જાતનો પોતાનો છે તે ઉપરાંત રાખવાનાં અમુક દિવસ
સૂધીનાં પચ્ચખાણુ કરવાં. (૬)

છઠ્ઠા વ્રત માટે પોતાને રહેવાના મકાનથી બહાર ચાર
દિશા અને ચાર વિદિશામાં અમુક ગાઉ સૂઈ જઈ પાંચે
આશ્રવ સેવવાનાં અમુક દિવસ સૂધીનાં પચ્ચખાણુ કરવાં. (૭)

સાતમા વ્રત માટે છવીશ બોલની હદ બાંધેલી છે,
તે ઉપરાંત ઉપભોગ—પરિભોગની વસ્તુઓ વધારે રાખવાનાં
તથા પંદર કર્મમાદાનનાં પોતાના હાથે કર્મ કરી વેપાર
કરવાનાં અમુક દિવસ સૂધીનાં પચ્ચખાણુ કરવાં. (૮)

આઠમા વ્રત માટે વેપારમાં પોતાની જાતે કયવિકય
કરવાનાં અમુક દિવસ સૂધીનાં પચ્ચખાણુ કરવાં. (૯)

પૃથ્વીનો આરંભ પોતાની જાતે કરવાનાં અમુક દિવસ
સૂધીનાં પચ્ચખાણુ કરવાં. સ્વાભાવિક સ્પર્શ થાય અથવા
કોઈને લલામણુ કરવી પડે તેની મર્યાદા કરવી. (૧૦)

પાણીનો આરંભ—પોતાને પીવા તથા વાપરવા માટે
દીન એકમાં અમુક બેઠાં ઉપરાંત બાકીનાનાં અમુક દિવસ
સૂધીનાં પચ્ચખાણુ કરવાં. (૧૧)

અગ્નિનો આરંભ પોતાની જાતે કરવાનાં અમુક દિવસ સુધીનાં પચ્ચખાણુ કરવાં. શેક-તાપની જયણા. (૧૨)

લીલોત્રીનો આરંભ પોતાની જાતે કરવાનાં અમુક દિવસ સુધીનાં પચ્ચખાણુ કરવાં. તૈયાર વાપરવી પડે તેનાં દીન એકે અમુક શેર ઉપરાંતનાં પચ્ચખાણુ કરવાં.

ધાન્ય સર્વ જાતનાં પોતાની કાયાએ કરી રાંધવા— દળવા-ખાંડવા વગેરેના આરંભનાં અમુક દિવસ સુધીનાં પચ્ચખાણુ કરવાં.

*** ઉપર પ્રમાણે પચ્ચખાણુ આલોચણા વંચાઈ રહ્યા પછી વર્ષ એકમાં લાગેલા દોષોના પ્રાયશ્ચિત * બદલ કરવાં અને મરણુ સમયે તદુપરાંત નીચેનાં પચ્ચખાણુ વધારી લેવાં.

મરણુ વખતે કરવાનાં પચ્ચખાણુ.



સંસાર વ્યવહાર ચલાવવા માટે નવ જાતનો પરિશ્રદ્ધ રાખેલો છે, જેવો કે ખેત કહેતાં ઉઘાડી જમીન-ખેતરો, વાડી, ખાંગ, બગીચા, હોજ, પુઆરા, ખેઠકો વગેરે; વથ્થુ કહેતાં ઢાંકી જમીન—ઘર, હાટ, ડેલી, મેડી, વખાર વગેરે;

* ખાસ, મોટા દોષ માટે ગુરુ પાસે ઠલાયદું આલોચણુ (પ્રાયશ્ચિત) લેવું.

હિરણ્ય કહેતાં રૂપ અને રૂપાના દાગીના; સુવર્ણ કહેતાં સોનું અને સોનાના દાગીના; ધન કહેતાં હીસ, માણેક, મોતી, પરવાળાં વગેરે ઝવેરાત તથા મોહોરખંધ નાણું; ધાન્ય કહેતાં સર્વ જાતનું અનાજ; દુપદ કહેતાં દાસ, દાસી તથા પંખી; ચાપદ કહેતાં ગાય, ભેંસ, ઘોડા વગેરે ચાર પગવાળાં જનાવર તથા ગાડી, ગાડાં, વહાણુ, ખોટ વગેરે વાહન; કુવિય કહેતાં ઘરવાખરો—પેટી, પટારા, શય્યા, તળાઈ, હીંચોળાખાટ, વાસણકુસણ, રાચરચીલાં:

એ સર્વ * અવસર આવે તો જાવજીવ સુધી, નહિ તો અમુક વખત સુધી ત્રિવિધે ત્રિવિધે વેસિરાવું છું.
(તમું છું)

હિંસાકારી અધિકરણ નાળો, જંજળો, તરવાર, ભાલા, ખરછી, ખંદુક, છરી, સુડાં, ઘંટા, ખાંડણિયા, સાંખેલાં, દાતરડાં વગેરે સર્વ અવસર આવે તો જાવજીવ સુધી, નહિ તો અમુક વખત સુધી ત્રિવિધે ત્રિવિધે વેસિરાવું છું.

સંસારી કુટુંબ માતા, પીતા, ભાઈ, બેન, સ્ત્રી, પુત્ર, પુત્રી વગેરે અવસર આવે તો જાવજીવ સુધી, નહિ તો અમુક વખત સુધી ત્રિવિધે ત્રિવિધે વેસિરાવું છું.

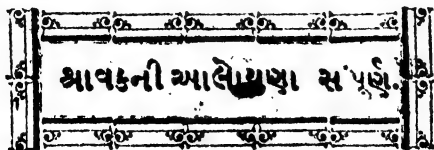
* આયુષ્ય પૂર્ણ થઈ જાય તો જાવજીવ સુધી, નહિ તો અમુક વખત સુધીનાં પરચખાણ કરવાં. નિમેલા વખતમાં આયુષ્ય પૂર્ણ થવાનું ન જણાય તો ફરી વખત વધારી લેવા ચૂકવું નહિ.

આ માટે રત્નના કરંડિયા સમાન અતિ-વહાણું શરીર, જેના ઉપર હું અતિ મમતા રાખતો હતો તે મમતા પણ અવસર આવે તો જાવજીવ સુધી, નહિ તો અમુક વખત સુધી ત્રિવિધે ત્રિવિધે વોસિરાવું છું.

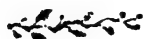
અદાર પાપસ્થાનક તથા અસણું પાણું, ખાદીમ, સાદીમ એ ચાર પ્રકારનો આદાર અવસર આવે તો જાવજીવ સુધી, નહિ તો અમુક વખત સુધી ત્રિવિધે ત્રિવિધે વોસિરાવું છું.

ઉપર પ્રમાણે મરણની વખતે નિયમ કરીને ચીંતવવું જે-આ મરણ વખતની સંલોખણા, ઝુસણા, આરાધના મારે સફલ હોજ્યો અને ચાર શરણાં, ચાર મંગલિક મુખે ઉચરવે કરીને સર્વ સંસારને પુઠં દેતો થકો, આ શરીરની મમતા તજી પાદોપગમન સંથારા સહિત પંડિત મરણના પાંચ અતિચાર ટાળી દાળ અણવાંચતો થકો, મરણાધીન થઈ એવું પંડિત મરણ મને હોજ્યો.

ઉપર પ્રમાણે વ્રત નિયમ સમદૃષ્ટિ શ્રાવક શ્રાવિકાએ ગુરૂ વચને ધારવાં અને જે ઉત્તમ હજીકર્મી અને અદ્ય સંસારી જીવ આ આલોચણા સાંભળી-વાંચી આત્માને શુદ્ધ કરશે તે આરાધિક પદ પામી સંસાર સાગર સહેલાઈથી તરશે.



જીવરાશિ.



* (પદમાવતિ રાણીની આલોચના-રાગ વેરાળી.)

હવે રાણી પદમાવતી, જીવરાશિ ખમાવે;
 જાણપણું જગદોહીલું, એની વેળાએ આવે--તે મુજ મિછળામિ દુઃકડં. ૧
 ભવ અનંતાએ કરી, અરિહંતની શાખ;
 જે મેં જીવ વિરાધિયા, ચોરાશી લાખ-- તે મુજ ૦ ૨
 સાતલાખ પૃથ્વી તણા, સાતે અપકાય;
 સાત લાખ તેડકાયના, સાતે વળી વાય. તે મુજ ૦ ૩
 દસલાખ પ્રત્યેક વનસ્પતિ, ચૌદ સાધારણ;
 એ, ત્રિ, ચો ઈંદ્રો જીવના, બન્ને લાખ વિચાર. તે મુજ ૦ ૪
 દેવતા તિર્યંચ નારડી, ચચ્યાર લાખ પ્રકાશી;
 ચૌદ લાખ મનુષ્યના, એ લાખ ચોરાશી. તે મુજ ૦ ૫
 આ ભવ પરભવ સેવિયાં, જે પાપ અઠાર;

* એ ચંપા નગરીના ચેકારાજની પુત્રી અને દધિવાહન રાજની સ્ત્રી હતી. તેને ગર્ભાવસ્થામાં ડોહો (દોહદ) ઉપજવાથી રાજનો પોશાક પહેરી પતિ સાથે હાથી ઉપર બેસા નગરીમાં ફરતાં હાથી નાહો, તેમાં રાજ વડચાખાએ વળગી રહ્યો અને હાથી રાણીને લેધ કોધ અટવીમાં ગયો ત્યાં પદમાવતિએ નીચે ઉતરી આ જીવરાશિ કહેલી છે. (પ્રત્યેક બોધ.)

ત્રિવિધે ત્રિવિધે. કરી પરહરં, દુરગતી દાતાર.	તે મુજાં ૬
હીંસા કીધી જીવની, બોલ્યા મૃખાવાદ;	તે મુજાં ૭
દોષ અદ-તાદાનનો, મૈથુન ઉત્તમાદ.	તે મુજાં ૮
પરીગ્રહ મેળવ્યો કારમો, કીધો ક્રોધ વિશેષ;	તે મુજાં ૯
માન, માયા, લોભ મેં કર્યા, વળી રાગ ને દોષ.	તે મુજાં ૧૦
કલેશ કરી જીવ દુભવ્યા, દીધાં કુડાં કલંક;	તે મુજાં ૧૧
નિંદા કીધી પારકી, રતિ અરતિ નિશંક.	તે મુજાં ૧૨
આડી ખાધી ચોતરે, કીધાં થાપણુ મોસો;	તે મુજાં ૧૩
કુચુર, કુદેવ. કુધર્મનો, ભલો આણ્યો ભરોસો.	તે મુજાં ૧૪
ખાટકીના ભવ મેં કીધા, કીધી જીવની ઘાત;	તે મુજાં ૧૫
ચડીમારને ભવ અરકલાં, માર્યા દીનને રાત.	તે મુજાં ૧૬
માછીગર ભવ માંછલાં, ઝાલ્યાં જળવાસ;	તે મુજાં ૧૭
ધીવર, બીજ, કોળી ભવે, મૃગ પાડીયા પાસ.	તે મુજાં ૧૮
કાજી, મુલ્લાંને ભવે, પઢ્યા મંત્ર કડોર;	તે મુજાં ૧૯
જીવ અનેક ઝબ્બે કર્યા, કીધાં પાપ અધોર.	તે મુજાં ૨૦
કોટવાળના ભવે મેં કિધા, આકરા કર-દંડ;	તે મુજાં ૨૧
બંધીવાનને મરાવીયા, કોરડા-છડી--ડંડ.	તે મુજાં ૨૨
પરમાધામીના ભવે, દીધાં નારકીને દુઃખ;	તે મુજાં ૨૩
છેદન-ભેદન-વેદના, તાડન અતિ તીખ.	તે મુજાં ૨૪
કુંભારના ભવ મેં કીધા, કાચા નીંબા પકાવ્યા;	તે મુજાં ૨૫
તેલ ભવે તલ પીલિયા, પાપે પિંડ ભરોવ્યા.	તે મુજાં ૨૬

- હાળી ભવે હળ ખેડીયાં, ફોડયાં પૃથ્વીનાં પેટઃ
સૂડ-નિંદણુ કીધાં ઘણાં, દીધા બળદ ચપેટ. તે મુજ૦ ૧૭
- માળીના ભવે રોપીયાં, નાનાં વિવિધ વૃક્ષઃ
મૂળ--પત્ર--ફળ--ફૂલનાં, લાગ્યાં પાપ અત્રક્ષ. તે મુજ૦ ૧૮
- અધોવાઈયાના ભવે, બરોં અદેરો બારઃ
પોદી--કંટ કીડા પડયા, ન આણી દયા લગાર. તે મુજ૦ ૧૯
- છીંપાના ભવે છેતર્યા, કીધા રંગણુ પાસઃ
અગ્નિ આરંભ કીધા ઘણા, ધાતુર્વાદ અબ્યાસ. તે મુજ૦ ૨૦
- સુરપણે રણુ ઝૂઝતાં, માર્યાં માણુસ વંદઃ
માંસ--મદીરા--માંખણુ બખ્યાં, ખાધાં મુજ ને કંદ. તે મુજ૦ ૨૧
- ખાણુ ખણાવી ધાતુની, અળગળ પાણી ઉલ્લેચ્યાંઃ
આરંભ કીધા અતિ ઘણા, પોતે પાપજ સિંચ્યાં. તે મુજ૦ ૨૨
- ઈંગાલ કર્મ કીધાં વળી, ધર્મે દવજ દીધાઃ
સુસમ ખાધા વિતરાગના, કુડા કોપજ કીધા. તે મુજ૦ ૨૩
- ખિલી ભવે ઉંદર ગળ્યા, ગરોળી હત્યારીઃ
મુદ મુરખ તણે ભવે, મેં જુ લીખ મારી. તે મુજ૦ ૨૪
- ભાડભુંજ તણે ભવે, એકેંદ્રિય જીવઃ
જર--ચણા--ઘઉં સેકિયાં, પાડંતાં રીવ. તે મુજ૦ ૨૫
- ખાંડણુ--પીસણુ--ગારીનો, આરંભ કીધા અનેકઃ
રાંધણુ--શીંધણુ અગ્નિનાં, પાપ લાગ્યાં વિશેક. તે મુજ૦ ૨૬
- વિકથા ચાર કીધી વળી, સેવ્યા પાંચ પ્રમાદઃ
મૃત વિયોગ પડાવિયા, રૂદન વિખવાદ. તે મુજ૦ ૨૭

સાધુ ને શ્રાવક તથા, વ્રત લેખને ભાગ્યાં;	તે મુજબ ૨૮
મુજ ને ઉત્તર તથા, મુજ દુષણ લાગ્યાં.	
સાપ-વીંછી-સિંહ-ચિતરા, સકરા ને સમગી;	તે મુજબ ૨૯
હિંસક જીવ તણે ભરે, હિંસા કીધી સમગી.	
સુવાવડ દુષણ ઘણાં, કાચા ગર્ભ ગળાવ્યા;	તે મુજબ ૩૦
*જીવાણી દોળ્યાં ઘણાં, શિયળવન મગાવ્યાં.	
ધાખીના ભવ જે કર્યા, જળના જીવ સુવાળા;	તે મુજબ ૩૧
ધુળે કરી જળ રોળિયાં, દાન દેતાં નિવાર્યાં.	
લવારના ભવ જે કર્યા, ઘડયાં શસ્ત્ર અપાર;	તે મુજબ ૩૨
કોસ-કોદાળા ને પાવડા, ધિખ ધિખતી તરવાર.	
ગુજરના ભવ જે કર્યા, લીલા ભારા વદાવ્યા;	તે મુજબ ૩૩
પાડીને ખેલાં મેલિયાં, પાડે ઉડી છે જવાળા.	
ઝોડના ભવ જે કર્યા, ઢૂવા-વાવ ખોદાવ્યાં;	તે મુજબ ૩૪
સરોવર ગળાવિયાં, વળી ટાંકાં બંધાવ્યાં-	
વાણિયાના ભવ જે કર્યા, ઢૂડા લેખ લખાવ્યા;	તે મુજબ ૩૫
ઝોધું આપી અધિકું લીધું, ઢૂડાં માપ રખાવ્યાં.	
હાથીના ભવ જે કર્યા, વેત્રડી વઝુરિયાં;	તે મુજબ ૩૬
પંખી માળા ચુંધિયા, પાપે પેટજ ભરિયાં.	
કેરી ને કોઠીબડાં, વળી લીંમુજ મોર્યાં;	તે મુજબ ૩૭
રાધ ચઢાવી શેઠણે, પોતે પાપજ સિંચ્યાં.	

* પાણી ગળતાં ગરણામાં રમીયું પોરા સહિત પાણી.
(જીવ પાણી=સંખારાનું પાણી.)

અણગળ આધણ મેલિયાં, અણપૂંજ્યે ચૂલે;	
અણસોયા કણ ઝોરિયા, તેનાં પાપ કેમ ભૂલે?	તે મુજબ ૩૮
ભવ અનેક ભમતાં થકાં, કીધો કુટુંબ સંબંધ;	
ત્રિવિધે ત્રિવિધે કરી વોસરું, તેણે શું પ્રતિબંધ.	તે મુજબ ૩૯
ભવ અનેક ભમતાં થકાં, કીધો દેહ સંબંધ;	
ત્રિવિધે ત્રિવિધે કરી વોસરું, તેણે શું પ્રતિબંધ.	તે મુજબ ૪૦
ભવ અનેક ભમતાં થકાં, કીધો પરિગ્રહ સંબંધ;	
ત્રિવિધે ત્રિવિધે કરી વોસરું, તેણે શું પ્રતિબંધ.	તે મુજબ ૪૧
છણી પેરે છહ ભવ પરભવે, કીધાં પાપ અખત્ર;	
ત્રિવિધે ત્રિવિધે કરી વોસરું, કરું જન્મ પવિત્ર.	તે મુજબ ૪૨
હવે રાણી પદમાવતી, કીધાં શરણાં ચાર;	
માગારી અણસણ કર્યો, જાણપણાનુસાર.	તે મુજબ ૪૩
રાગ વેરાડી ને સુણે, એ ત્રીજી દાળ;	
સમય સુંદર કહે પાપથી, છુટો તતકાળ.	તે મુજબ ૪૪

ધતિશ્રી જીવરાશિ સંપૂર્ણ.



બાર વ્રતના, અતિચાર સિવાયના

બાર મોટા દોષ.

દોહરા.

- | | |
|---|---|
| પર દેવો નહિ પૂજવા, સમકિત લીધું સાર; | |
| આધા લે નિજ દેવની, એમાં દોષ અપાર ! | ૧ |
| જીવહિંસા કરવી નહીં, વત ખેલું શ્રીકાર; | |
| જીવઈ તોડે જીવની, એમાં દોષ અપાર ! | ૨ |
| અસત્ય વચન ન બોલવું, વ્રત બીજું સ્વીકાર; | |
| જૂઠ જણાવે શાનમાં, એમાં દોષ અપાર ! | ૩ |
| અદત્ત વસ્તુ દોષની, કરે ન અંગીકાર; | |
| ભુલથી આવ્યું ગોપવે, એમાં દોષ અપાર ! | ૪ |
| નિજ દારા સંતોષીને, પર દારા પરિહાર; | |
| વધુ ઇચ્છા વરવાં વધુ, એમાં દોષ અપાર ! | ૫ |
| પરિગ્રહને સંકોચવા, નીમ કીધો નિર્ધાર; | |
| તણાય તૃષ્ણા નીરમાં, એમાં દોષ અપાર ! | ૬ |
| જાંદગી સુધી રોકવી, કીયા આશ્રવદાર; | |
| હૃદ રાખે અતિ મોકળી, એમાં દોષ અપાર ! | ૭ |
| પાંદર કન્ઘાહણીના, ત્યાગ કીધો વેપાર; | |
| કીરે દ્રવ્ય કસાદને, એમાં દોષ અપાર | ૮ |

ડરી અનર્થા દોષથી, છાંડ્યા ચાર પ્રકાર;	
પચાતો પરની કરે, એમાં દોષ અપાર !	૯.
સમતા જળમાં ઝીલવા, કયું સમાયિક સાર;	
કપાલ કાઢવમાં ખુંચે, એમાં દોષ અપાર !	૧૦.
સાધું સમ દીન એકનું, દિસાવગાસિક સાર;	
ધન્યા ઉત્તમ આ'રની, એમાં દોષ અપાર !	૧૧.
નિજ આતમને પોષવા, પોષધ કીધા સાર;	
તન પોષે સુખે સુધી, એમાં દોષ અપાર.	૧૨.
અન્નોદક વ્હોરાવિયાં, સાધુને ધરિ 'યાર;	
ન્યુનાધિકપણું તેવડે, એમાં દોષ અપાર.	૧૩.
તજ ત્રયોદશ દોષ એ, વળિ બીજ અતિચાર;	
' મોતી ' મળવા મોક્ષપદ, સ્વીકારો વૃત્ત આર.	૧૪.





ચાર વધામણીઓ !

(૧) દશવૈકાલીક સૂત્ર (૩. ૩ ની કિમતનું) અર્થ—પાઠ તા સાથે તદન મદત આપીએ છીએ. સાથે ભક્તભર સ્તોત્ર વગેરે ૫ મદત આપીએ છીએ. કોને ? અમારા 'જૈનસમાચાર' નામન વાહીક પત્રના આઠક તરીકે નામ નોંધાવીને હુમણું જ ૩. ૩) મોકલી આપે ત્હેને સન ૧૯૧૧ ની ભેટ તરીકે તે બધી કિમતી બુકો મદત આપીશું.

(૨) ૩. ૬૧ કિમતનું શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર તથા શ્રી વિપાક સૂત્ર તથા નીરાવળીકા સૂત્ર, અંતગઢ સૂત્ર, મહાવીર ચરિત્ર બુદ્ધ ચરિત્ર, સમકીર્ત કૌમુદીના રાસ, બુદ્ધપતિ રહસ્ય એ વગેરે ૧૦ રૂપીઆની બુકો પણ તદન મદત આપીએ છીએ. કોને ? 'જૈનસમાચાર' આઠવાહીક પત્રના આઠક થઇ સન ૧૯૧૨ નું લવાજમ ૩. ૩) તથા ભેટની બુકોના પોષ્ટ ખર્ચનો ૩. ૧) મળી કુલે ૩. ૪) મનીઓડરથી મોકલે ત્હેને.

તમારો વિચાર હોય તો હુમણું જ મનીઓડર સાથે તહમારું પુર શિરનામું મોકલો. પાછળથી બુકો બુટી પડશે તો લાચાર ખતવ્યવહાર:—મેનેજર, જૈનસમાચાર, દાણા પીઠા—અમદાવાદ

(૩) કોઇ પણ પુસ્તક છપાવવું હોય, કાર્ડ કવર કકોત્રી છપાવવી હોય તો ઉપર લખેલે ઠેકાણે કામ મોકલવાથી સુંદર શુદ્ધ અને વખતસર કામ થશે. (જો જૈન ધર્મ સંબંધી કે બીજું કોઇ પુસ્તક ખરીદવું હોય તો બીજા કોઇ પણ લખેલી પુસ્તકોની કિંમતો જાણીને લેવામાં આવશે.) તમને વાજબી કિંમતો મળી શકે તેવા પ્રયત્ન કરવામાં આવશે.

સંચાલક મોતીલાલ રાહ જૈન બુક્સ

